

T O L D A L É K

A' Hazai Tudósításoknak XLVII. Számokhoz.

MÉG EGYGY SZÓ ARKADIÁRÓL.

SZEMERE PÁL — az a' szeretetre méltó Ifjú, a' ki literatúrai pályáját a' ferti kornak egélsz erejében kezdi megfutni, és virító esztendeiben már ott vagyón, a' hová sok tömjénezett eltes. Irónk eljutni nem tudott. — nagy szorgalommal felhanyta 's elég bőven előadta, a' mi az Arkádia eránt támadt perben a' kétségeskedőket eligazodásra vezetheti; 's az a' kis írás, melyből ezen nagybecsű ifjú tars' figyelmes olvasását, férjfiúi szorgalmát, kritikai ízlését, 's Stylusa' correctióját 's csendes szép folytatját oly szépen kiismérhetni, a' legcsillogobb' reményekre szabadíthat bennünket, hogy végre Ő léfzen az, a' kit várunk. Értekezése minden kétségnek végét vetett. De légyen szabad még előadnom, a' mit ezen tárgyra LÁNDON a' Festés és Faragás' francia Évkönyveiben, a' VI-dik Kötetnek II-dik felsőben, melly legutóbb' jöve ki 's hozzám csak most érkezék, mond.

„Arkadia (ugymond Landon) a' Régieknek költemények szerint az a' szerencsés tartomány vala, mellynek páfztorlakossai nyugodalomban, együgyűségben 's az erkölcsök' tisztaságában a' legboldogabb életet éltek, melly halandoknak sorsúl jutott; — egy zordon hegyes ország, csak marhanével való alkalmatossá, mint nagyobb része a' mai Helvetziának, 's szerfelett magasztalt, valamint ez. Az Arkadia' ideájához a' a' legszebb páfztori életnek képzelhetetlenül édes festései csatlódtanak. Az effelg scénákat az újabb Poémák is mindég e' szép tartományba telti által, úgy hogy Arkadiának már a' nevezete is azt jegyzi, a' mi kies, kívánatos. A' hajdani kornak regéje szerint a' mezők Istenségei itt tartották' jelenéseiket, sőt eredeteket is itten vették. A' mi kedves, víg, tiszta és ártatlan e' paradicsomi vidékekre szállítja a' költők' phantaziáját.“

„Poussin a' szemünk előtt álló Compositiót' mondák után képzette. Valóban ez a' munka egyike az ő ecsete' remekjeinek. Mély értelem van benne a' legnemesbb eggyyszerűséggel kinyomva. Egy páfztorieány és három Páfztor valamely Páfztorársoknak sírjára akadnak egy mezőn. A' legidősb' páfztor lehajol, 's e' szókat olvassa a' sír' oldaláról: ET IN ARCADIA EGO. A' másik első lyedt elmével könyököl a' köre. A' harmadik ujjával nyúl a' vésett betűkhöz mellyeket a' leány bús érzések közit olvas. Komoly, a' scéna a' múlandóság' és jövendő' kepei fogták el mindenikét.“ —

Maga a szóban forgó kép első a második fél rezei ksztt. Értbe-
 töleg szöll a Nézd lelkehez, 's Landonnak magyarázta nélkül is ki-
 ki kitalálhatja mit czélt az a Művész. A tájk piperetlen, a sarco-
 phagus egy egyszerű négyzet, pompás bas-reliefek nélkül — mert
 az előadás komoly voltához az illett. Mit nem nyert volna a kép, ha
 rajta az affzonyi figurát a Gellzner Salamon' ecsetje festette volna, a'
 ki vázán és rezein oly szép növésű, szép leplezetű leányokat festett!

Már a Hazai Tudósítások' leveleiben említettem egyszer a Lan-
 don' nevét 's munkája' czímjét, hogy a' ki a festés', és faragás' Mester-
 ségének ismerete eránt magában vágyást érez, a' könnyvet melly foly-
 tattatik, hordathassa. Legyen szabad megújítanom intésemet 's azt itt
 bővebben ismertetnem: (Nyolczad rétbén jö. ki 's minden Kötet 72.
 táblából áll, csak skizzirozottakból ugyan; de francia elegantiával
 skizzirozottakból, melly annak, a' ki a' Mesterséghez ért, még ked-
 vesebb mint ha tökéletesen ki volna dolgozva. Eddig VI Kötet jött-
 ki. Egy Kötetnek az ára, a' 72. rézzel és külön-nyomatott magyará-
 zattal, tizenhatsz, és így a' tavalyi Kötetig 108. forint. A' munkát
 francia nyelven is lehet jártatni, de lehet németen is, 's én a' német
 textusút választottam, mert a' német Kiadó a Páristól mellzelakóknak
 kedveért oly tudósításokat is iktat darabjaiba, mellyek nélkül a' Pá-
 risiak, a' kikhez a' régi kor' Istenségei a' Hét hegyről általzállottak,
 nem szükölködnek. A' német textus' táblái ugyan-azon reze' nyoma-
 tatóivai, a' mellyekkel a' francia textus' exemplárjai árultatnak;
 ezen tehát azok, a' kik a' munkát hordatni akarják, fel ne akadjanak.
 A' könyv' czímje, ez: *Französische Kunstannalen, heraus gegeben von
 Landon, pensionirten Maler, Mitglied des Lyceums der Künste in Pa-
 ris, A' Vaticánumi Apolló, a' Velletrii Pallás, a' Michel-Angeló Tör-
 zse (Torso olaszúl, németül Sturz) a' Raphael Transfiguratioja, Domi-
 nichino' Hieronimusa, 's Daniel Volaterra' Keresztről-levétele — ez a'
 három legbecsesbb darabja a' régibb festésnek — az Isabey' csolna-
 kázása, a' Dávid' Socratese, a' Lefebre' Bonapartéja, egész figurában
 's Consuli costumjében, igen sok Architectúrai rajzolatokkal 's melly
 képekkel (*baste*) benne feitalátatnak. Olcsóbban többet és jobbat ven-
 ni lehetetlen.*

Hazánkban melly felette kevés az, a' ki a' Mesterséghez ért, a'
 kinek szeme a' szép' érzésében gyakorolva van, sőt a' ki csak azt is
 tudná hogy az effele ismereteket honnan kell meríteni! Azt tartom,
 tehát, hogy valóságos szolgálatot nyújtok a' Hazának, ha kimutatom,
 mellyik az az út, melly e' Szentségekhez vezet, 's ez által az ízlést
 terjelzhetem.

Ugyan e' czélra nézve hírom a' mit a' munka' kiadója maga jelent: — *Landon hat die Herausgabe der Landschaften und Gesellschafts-Gemalde des Museums Napoleon begonnen. Das Werk wird nur in 2 Bänden bestehen, jede von 72. Kupfertafeln nebst erläuterndem Text. Die Kupfer sind sehr schön und fleissig radirt und erhalten den Effekt des Originals soviel immer ein Kupferstich in einem nicht grossen Format und ohne Hilfe des Colorits leisten kann.* — A' Tájé-
festés egyike a' Mesterség legszébb ágazatainak és a' melly azt kívánja, hogy a' szem gyakoroltassék nézelléseiben, mert annak szépségei kevésbé hathatósan szólnak a' tanulatlan szemhez, mint a' más ágazatokéi. *Claude Lorrain* nek darabjait a'ki becsülni tudja, az már (mint *Quintilián* mondja a' *Ciceró* írásairól) sokra ment.

Azoknak, a' kik meghívattattak, 's érzik hogy hivatalosok, nem lesz szükség, úgy hírom azt, *Göthe*-nek *Propylaeen* nevű munkáját hírvül adnom. Ki nem isméri azt ha együtt halad korával, 's ki nem vár mindent, mindent! a' *Göthe* névtől? kinek a' *Lessing*' kritikája, a' *Klopstock*' ereje, *Wieland*nak és *Schiller*nek eleganciaja, tulajdon lelke' nagyságán kívül, melly nem ismér párt, ösztályréfz és poltolék gyanánt jutott. Széphalon, Majus' 29-dikén, 1807. K. F.

Utóbbi Jelentés HADI TUDOMÁNY nevezetű Munkát tárgyzó' s az Újság levelekben tett Jelentés eránt.

Majusnak 13-dikan költ Újság levelekhez ragasztott Jelentés által hír adás tetetett *Hadi Tudomány* nevezetű Munka felől, a' melly Jelentés a' meg nevezett Munkának tárgyát, és foglatját elől adja. Elöl toppan azomban egy előttünk esméretlen Író hasonló tárgyú Munkával ezen nevezet alatt: *A' Hadi Mesterséget tárgyzó' s a' t.* Ezen Munkának tsupán tsak a' tudóséttását láttuk, egyebet azért hozzá szollani nem lehet, hanem hogy a' Munkának tárgya ditséretes; ha azomban a' tárgynak meg felelé annak ki dolgozása vagy nem? azt a' Munka maga fogja meg mutatni. Azt mindazonáltal tsodálni lehet, hogy annak Szerzője, más Munkának ótsárlásával akarja tulajdon írásat föl emelni, 's tekintetesebbé tenni: nevezet szerínt tulajdon Munkájának érdemeit azzal támogattya: I-ször Hogy az ő Munkájának tárgya ki terjedőbb, mint sem azon könyv, melly *Hadi Tudomány* nevezet alatt jelentetett. II-ször Hogy ugyan ezen *Hadi Tudomány* nevezetű Könyv nagy 8 ad rétbén lehen; az övé pedig his 8-ad rétbén, és, a' mint maga mondja, *tsak zsebbe való.* — — A' mi a' Munkának ki terjedését illeti, az igaz hogy minden hadi dolgokra ki nem terjed a' mi

velóban, és szükség képen, az hadi intézetekben használni lehet, sőt tudni köll. Egyéb itt nints, hanem a' mit annak Írója több elzrendő belí szolgálatyában a' Magyar Vitézek között tanult 's tapasztalt, és a' minek használására alkalmatosság adatott, melly alkalmatosság nélkül ama' vérengző Török, és azt követő Francia háborúban szükölködni Vitézeinknek nem lehetett. Hogy tapasztalásával szerzet hadi tudományát Hazafiival közelhesse, fő tzelja volt ezen Munka Írójának. A' mi a' második tzikhelyt illeti, az igaz, hogy a' Mesés, és mulatságos Könyvekre nézve alkalmatosabb, ha *csak zsebbe való*, mert azt a' zsebbe el lehet dugni; de a' tudományos Könyv eránt nem tudom mitso-da érdemre szolgálhat, ha *csak zsebbe való*. — Sőt minthogy azon Munka, melly azon tekintetre nézve is ótsároltatik a' *Hír-adótól*, hogy nagy 8 ad rétben vagyon, magában 13 rét tablát is foglal, hol az értelmesség és az elől forduló dolgoknak világo-ittása meg kívánnya, hogy valamennyire nagyobbatska legyen azoknak formája, mint sem egy Könyvnek a' melly *csak zsebbe való*. Tsak nem lehetetlen elegendő értelmességgel elől adni miképp köllessak táborhelyeket, Sántzokat meg támodni, vagy vedelmezni ha azt tsupa ízóval minden rét tábiák nélkül akarjuk meg magyarázni, mellyek, kétség kívül, a' dolgot érthetőbbe teltzik. Rövideden ezen nagy 8-ad rétben való Munkának Írója 's ki-adója azt akarta, hogy ezen Munka halzon vehető legyen, nem pedig *csak zsebbe való*.

Végre, hogy az Erd. Hazafiak arról meg győzöttessenek, hogy nem halzon keresés, hanem használai való törekedés volt Munkának tzelja, mái naptól fogva az elő-fizetésen fölmondok. A' Munka Julius végéig kélz lézzen; akkor kinek-kinek hatalmában léz azt meg venni, midőn a' Munkát maga valóságában látni alkalmatossága lézzen. Pest Juniusnak 7 dik napján 1807 dikben

Írója és Ki-adója az *Hadi-Tudomány*
nevezetű Könyvnek.

J E L E N T É S.

Ezzel kinek-kinek tudára adatik Abensperg és Traun Theresia Grófné boldogút Báró Orszai László Ő Excellentiája Özvegyének nevében, hogy valakik az említett boldog emléke-eű Urnak valamit hi-teleztek, és így rajta akérmiféle keresztjek vagyon, azt e' mái naptól fogva közelbb jövő 15-öd Septembe ig, úgymint utolsó határ napig (*Terminus praeclusi*) Pesten a' Bádok kalap Útszában Szilési József Királyi Tanácsos és Időző Mester Urnál délután öt Órától fogva hétig elmúlhatalanul bejelentsek. Köll Pesten 10 Juniusban 1807. —